

Н.А. Лугинов

Иэстэспит

Бүөчээн обонньор дуунатыгар тугу да улаханы тутан өр ханаамматах киңи.

Кырдыга, кини тух санаалдаа буолан, биитэр тух санааланы онорон дуу, онтукатын дьонтон кистээн илдээ сылдьыай?

Хоту сир дьоно үгүстэрин курдук, майгылаах көнөтө, дууналаах ырааңа ини.

Дъэ ол бэйэтэ үллэр үйэтигэр, саллар санаалыгар биир улахан кыбыстылаах уонна табыгаңа суюхтубэлтэбэ түбэңэн турардаах. Онтукатын кини, бэркэ кистээн, кимиэхэ да кэпсээбэккэ инигэр илдээ сылдьан эрэй бөбөнү көрбүт. Кини санаатын ааллаардаах буоллабына, онтун атын киңиэхэ кэпсээтэбинэ эрэ, дууната чэпчээбиккэ дылы буолар дииплэр. Дъэ ол үгэнийнэн эбитэ дуу, биирдэ Бүөчээн обонньор кыттыгаңыгар, Салыгырга, били кистэлэнин кэпсээн биэрбит.

Табыллымыах быатыгар, обонньор эрэйдээх кэпсээбит да, киңитэ кини бөյө эбит. Ол киңитэ саныр санаата, толкуйдуур толкуяа бүүс-бүтүнүү тылын төбетүгэр үүг. Чэ, быната, аатын курдук, санаабытын барытын “салыгыр” гыннаран кэбињэ сылдьар сордоох эбит.

Ол түөкүн, обонньор кистэлэнин абыс андабарынан, тоёус мэктинэн истэн баран, биллэн турар, истибитин олоччу бастакы көрсүбүт киңитигэр “салыгыр” гыннаран кэбиспит. Сити курдук, обонньор кистэлэнэ сири-сибири тилийэ көппутүн кулгаахтаах барыта истибит, аяхтаах бүтүнүү алараастаабыт. Онтон өр дуу, өтөр дуу буолан баран, мин кулгаахпар киирбитин бу эниэхэ кэпсээри оностон олоробун.

Дъэ туран, Бүөчээн обонньор үрэх баңыгар, былтыргы үйэтинээби үүтээннэ олорон, бултуу сылдьыбыт. Кыра булт син баар буолан, обонньор табыллан бултаабыт. Арай ыйы бына биир сүүнэ улахан суюллаах солондону сонордоо сатаабыт да, онтуката тух ини хапкааныгар киирбэтэх. Оннообор икки төгүл уйатыгар хаайбытын, араастаан албаңыран мүччү туттарбыт. Үрэбү кыйар сиригэр мэнээ уурдабына, ыраабынан тумнан ааңар эбит. Бүөчээн обонньор кыңыйан араас нымалары тутта сатаабыта туналаабатах. Солондо, эрдэйттэн билбит курдук, барытын аңара көтөн испит. Обонньор манык уүннүк санылы да сонордоспотою үүг.

Арай биирдэ Бүөчээн обонньор солондотугар ииппит хапкааныгар ыраахтан тух эрэ кытара сыйтарын көрбүт. “Дъэ эбэтээ, түбэңэр күннээх эбиккин ээ!”- дизн

обонньор сэтэрии санаабыт. Тиййэн көрбүтэ – солондо кутуругун төбөтө эрэ кытара сытар эбит.

Обонньор сөрү диэн сөбөн, үүтээнигэр кэлэн уотун оттунан, күөстэнэн аңаабыт. Киэнэ хойукка диэри булдун сүлүтэлээн киэпкэ тиирэ олорбут. Бу олорон солондотуттан хайдах “ситиңэрин” толкуйдуу сатаабыт да, боччумнаафы кыайан тобулбатах. Бүтээнтк кырынааын сүлэн киэпкэ тиирэрин сафана түүн үөнэ буолбут. Арай утүйаары оронун оностон эрдэбинэ, таңырдья тух эрэ тыас иңиллибит. Обонньор иңиллээбит. Сотору атах тыаңа сурдурбаан кэлэн үүтээн таңыгар тохтообут уонна халбан бүрүллүбүр тириитин кирэн кичигирэппит. Онтуката, добоор, чуумпуга буолан эбитэ дуу, киңи куйахата күүрүөх, этэ салаңыах, истиэхтэн сүөргү ынырык тыас үнү. Обонньор эрэйдээх эбии ыксаабыт, кэлиэх-барыах сирин булбатах. “Тух алдьархайай! Бу дойду абааңыта илэ сылдъар дииллэрин итэбэйбэт этим. Ол айыыбар бу түбэстэбим”, - диэн ботугураабыт уонна хайыы үйэ сойон хаалбыт оюбор уот оттон хачыгыраспыт.

Ол икки ардыгагар били баҕайыта муус түннүк анныгар тохтоон куучугураабыт, онтон аны үүтээн үрдүгэр тахсан сүүрэкэлээбит. Обонньор адьас иэдэйбит.

Хаңаас гынан испеккэ сыйтыарбыт суос-соботох бытыылкалаах арыгытын ойутан таңааран, ыстакаанга кутан, алгыы-алгыы уотугар куппут.

Ити курдук, Бүөчээн обонньор уңун түүнү быңа, көрбүт харафын симпэккэ, оюбуун иннигэр, олорбутунан хоммут. Сарсыарда түүлээбин, аңыыр аңын, таннаар таңаңын, бултуур тэрилин тус-туңунан мөнөөччүктэргэ симитэлээн, бу дойдуттан букатыннаахтык баарга тэrimmit.

Халлаан балачча сырдаабытын кэннэ, обонньор сэрэниин-сэрэнэн, оргууй абай, үүтээнин аанын аңан таңырдья тахсыбыт. Аан маннай тула көрбүтэ – мала-сала барыта баарга, оннуттан сыйбарыйбатааха дылы эбит. Онтон хаары көреөт, соңуян “ңук!” диэбитинэн, мэктиэтигэр өрө ыстана түнэргэ дылы гыммыт.

Бэбэңээнги кини суолун саба түспүт кыраңа хаары аата-ахсаана биллибэт быыкайкаан суол дэлби тэпсибит. Маннай утаяа обонньор, харафым иирэр дуу диэххэ айылаах, итэбэйбэтэхтии төнкөйө-төнкөйө көрүөлээбит, онтон дъэ кэмниэ-кэнэбэс улаханнык кэлэйбит, хомойбут киңилии: “Тыый, бу хара баранаагы көрбөкүн дуо?! Били солондом түөкүн үүтээммин үлтү үктээн, сүрэхпин айахпар таңааран ааспыт эбит буолбат дуо? Мунур кутурук, дъэ бэйикэй, эйигиттэн иэстэспэтэхпинэ мин буолуом!” – диэн, кыңыйбыт абатыгагар кыбдыгырыы-кыбдыгырыы, солондо суолун тэпсимэхтии турбут...

Доботтоор, дъэ мин эниэхэ кэпсиирин кэпсээтим буолан баран, өссө төгүл тоюболовон этэбин: дьонго эрэ кэпсээйэбит. Мин бу чып кистэлэнинэн эниэхэ эрэ кэпсээтим. Ону аны кимиэхэ эмит албас кэпсээн кэбинээйэбит. Бүөчээн оюонньор ињиттэбинэ, хомойуо.